

POSLEDICE GLOBALNIH TRGOVINSKIH I FINANSIJSKIH DISBALANSA U SAVREMENOJ EKONOMIJI¹

¹ Mladen Perić, ² Radenko Marić
peric.mladen@yahoo.de, radenko.marić@yahoo.com

¹ Visoka škola modernog biznisa,

² Fakultet poslovne ekonomije

Rezime. Cilj ovog rada je kritičko sagledavanje slobodne trgovine ili slobodnog protoka robe i kapitala, odnosno mogućnosti korišćenja povlašćene tržišne pozicije i ekonomsko-političkih mera koje proizilaze iz toga. Kritički osvrt se temelji na činjenici da ne mogu sve ekonomije (zemlje) da ostvaruju koristi od međunarodne razmene. Države učestvuju u trgovinskoj razmeni jer žele suficit i privlačenje međunarodnog kapitala kako bi povećale svoju zaposlenost i proizvodnju. S obzirom da sve zemlje ne mogu imati suficite u isto vreme, neke moraju imati i deficit. Zemlje sa deficitom ulaze u krizu i njihova zaposlenost i proizvodnja padaju ispod nivoa gde bi se nalazile da te države uopšte nisu imale razvijenu međunarodnu razmenu. Shodno tome, ovo istraživanje se temelji na analizi globalnih ekonomskih disbalansa i ulozi institucija međunarodne ekonomije (STO, MMF i Svetska banka) u promovisanju istih.

Ključne reči. slobodna razmena, trgovina, međunarodna trgovina, globalni ekonomski disbalansi, ekonomska kriza, recesija, Svetska trgovinska organizacija

1. UVOD

Dugo vremena su neoklasična škola ekonomske misli i neoliberalna ortodoksija zagovarale tezu da se recept za ekonomski razvoj i prosperitet države nalazi u usvajanju mera tzv. *Vašingtonskog konsenzusa*, odnosno usvajanje ekonomskih mera kao što su: ukidanje carina, „otvaranje ekonomije“, „slobodna tržišta“, „integrisanje u globalnu ekonomiju“, „slobodna trgovina“, itd. Međutim, te mere nisu donele obećani ekonomski napredak, nego su dovele do dodatnog osiromašenja najširih slojeva stanovništva u zemljama u razvoju, čime je dodatno ojačana razlika u bogatstvu i raspodeli ekonomske moći između razvijenih i nerazvijenih zemalja. U tom smislu su ekonomisti XVIII veka bili napredniji od

¹ *Stručni rad, primljeno u redakciju 13.09.2014, prihvaćeno za objavljivanje 23.10.2014.*

današnjih neoklasičara, kada su tvrdili da zemlja u početnoj fazi industrijalizacije treba da koristi prednosti autarhičnog razvoja i da štiti svoje mlade industrije od globalne konkurencije, jer konkurencija – pored evidentnog podstičućeg efekta na razvijanje efikasnosti – ima destruktivne karakteristike u pogledu želje tržišnih subjekata da uguše sopstvene rivale kako bi mogli da ostvaruju monopolski profit i monopolski položaj.

Uz izuzetak Engleske – koja je imala prednost da prva krene u industrijalizaciju u XVIII veku – sve sadašnje ekonomski razvijene zemlje su se razvile primenjujući upravo suprotne mere od onoga što se smatra setom neoliberalnih reformi za promovisanje ekonomskog razvoja, međunarodne razmene i trgovine. Te lekcije su izgleda namerno zaboravljene, jer korporativnom sektoru razvijenih zemalja odgovara „slobodan protok“ robe i kapitala, odnosno mogućnost korišćenja povlašćene tržišne pozicije i ekonomsko-političkih mera koje proizilaze iz toga. Poslednji primer zaboravnosti o kojoj govorimo je Japan sa istorijskom beskompromisnom zaštitom svoje industrije od međunarodne konkurencije, a danas jedan od glavnih promotera „slobodne trgovine“. Otuda je osnovna svrha i cilj ovog rada kritičko sagledavanje upravo slobodnog protoka robe i kapitala i korišćenja povlašćene tržišne pozicije i ekonomsko-političkih mera koje proizilaze iz takve poslovne orijentacije, a kao rezultat imaju pojavu ekonomskih disbalansa koji ekonomiju "vuku" u periode kriza i recesije.

2. Karakteristike globalnih ekonomskih disbalansa

Konvencionalni pristup u proučavanju fenomena međunarodne ekonomije deli predmet te oblasti na međunarodnu trgovinu i međunarodne finansije.

- Međunarodna trgovina se bavi uvozom i izvozom roba i usluga i uticaja različitih trgovinskih politika na ekonomsku dobrobit država. Pojam spoljnotrgovinske politike podrazumeva osmišljenu strategiju Vlade jedne zemlje u cilju regulisanje međunarodne trgovinske aktivnosti. Prema tome, spoljnotrgovinska politika jedne nacionalne privrede predstavlja strategiju koju ona primenjuje u regulisanju međunarodne trgovinske aktivnosti, odnosno spoljne trgovine te zemlje, kako u samostalnom regulisanju, donošenjem unilateralnih mera, tako i u međunarodnim trgovinskim odnosima, donošenjem međunarodne regulative u saradnji sa drugim nacionalnim prevredama, sa ciljem ostvarenja nacionalnih interesa u spoljnoj trgovini. Izbor odgovarajućeg modela spoljnotrgovinske politike može

zavisiti kako u pogledu države sa kojom se trguje, tako i u pogledu sektora privrede, vremena u kome određeni režim važi i slično.²

- Međunarodne finansije temelje se na analizi međunarodnih kapitalnih tokova, balansa plaćanja i kurseva i paritete valuta. Tzv. čista trgovinska politika se oslanja na automatske makroekonomske i finansijske mehanizme uravnoteženja međunarodne ekonomije, a balansirana trgovina i puna zaposlenost su logične posledice delovanja „zakona tržišta“. Po toj koncepciji sve države imaju koristi od međunarodne trgovine, dok se ista rukovodi zakonima rikardijanske komparativne prednosti i produktivnosti rada. Takođe, ortodoksna doktrina ne daje novcu aktivnu ulogu u ekonomiji i smatra ga neutralnim – kao „veo iznad ekonomije“ (veil over economy), odnosno ona vidi dihotomiju robnih i novčanih ekonomskih odnosa kao dve nezavisne pojave koje ne mogu delovati jedna na drugu.

Post-kejnzijanci odbacuju rikardijanski pristup međunarodnoj trgovini – a posebno su kritični prema neutralnosti monetarnih i finansijskih tokova u odnosu na trgovinu robama i uslugama. Oni imaju holistički pristup u proučavanju međunarodnih ekonomskih odnosa i smatraju da mehanizmi automatskog uravnoteženja međunarodne trgovine i finansijskih odnosa ne postoje. Time oni otvaraju polje za proučavanje trgovinskih i finansijskih disbalansa i prilagođavanja dohotka i zaposlenosti koji su neophodni za ublažavanje posledica istih.³

Teoriju u okvirima Post-kejnzijanske tradicije koja povezuje međunarodnu trgovinu i finansije je stvorila Džoan Robinson (Joan Robinson) i dala joj je ime novi merkantilizam. Radi se o objašnjenju međunarodnih konflikata oko ograničenih svetskih resursa i tržišta. Početna pozicija je stanje nedovoljne tražnje i nedobrovoljne nezaposlenosti. U takvim okolnostima države žele suficite u trgovinskoj razmeni i privlačenje međunarodnog kapitala kako bi povećale zaposlenost i proizvodnju (BDP). S obzirom da sve zemlje ne mogu imati suficite u isto vreme – neke moraju imati deficit, jer se radi o strukturi koju dobro opisuje teorija igara sa nultim rezultatom – zemlje sa deficitom ulaze u krizu i njihova nezaposlenost i proizvodnja padaju ispod nivoa gde bi se nalazile da države uopšte nisu imale razvijenu međunarodnu razmenu. Time dolazimo do zaključka da države sa izvozno orijentisanom ekonomijom prisiljavaju zemlje uvoznice na loše ekonomske performanse, a posledica može biti i kriza u tim

² Grandov, Z.: Spoljnotrgovinsko poslovanje u globalnom okruženju. BTO, Beograd, 304-306. (2004).

³ Blecker, R. A.: International Economics. In: King, J. E. (eds.) The Elgar Companion to Post Keynesian Economics. Edward Elgar Publishing, Northampton, UK. (2003).

zemljama.⁴ Ovakva teorija je u nesaglasju sa neoklasičnom ortodoksijom, koja na međunarodnu trgovinu gleda kao na harmonične odnose država u okvirima međunarodne ekonomije sa inherentnim stabilizatorima u slučaju pojave kratkoročnih šokova i neravnoteža. U tom smislu je Robinson otišla znatno dalje od postulata „čiste“ trgovinske teorije i napravila je nekoliko koraka ka boljem razumevanju kako funkcionišu međunarodni ekonomski odnosi.

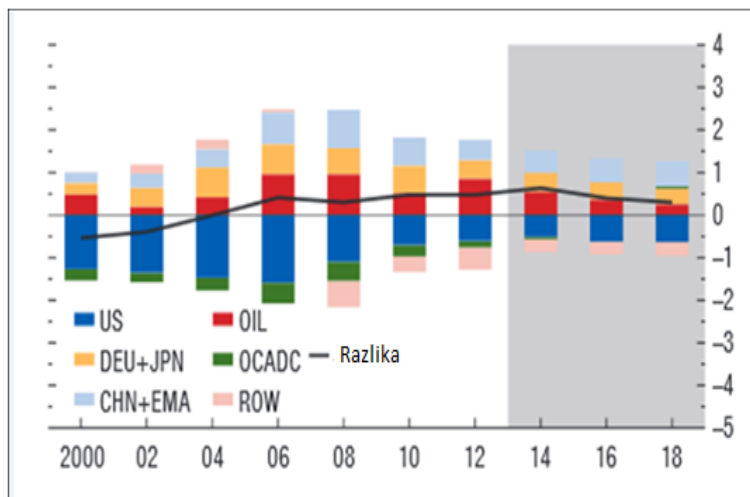
Trgovinski i finansijski disbalansi nastaju kada trgovinski deficiti ili suficiti u nekim državama ili širim geografskim oblastima dostignu visoke nivoe, a da pri tome nisu kontrabalansirani odgovarajućim promenama u kursnim kretanjima valuta tih država ili oblasti. Dakle, ukoliko postoji prolongirano stanje deficita u trgovinskoj razmeni sa inostranstvom, pre ili kasnije će doći do korekcije u vrednosti domaće valute na niže. Ukoliko se korekcija ne dogodi odmah – kao što je često slučaj – javljaju se međunarodni ekonomski disbalansi, kao što je prikazano na narednom grafičkom prikazu - Slika broj 1. Na primer, poslednji veliki disbalans se dogodio u godinama (2000-2008) koje su prethodile Velikoj recesiji u SAD (mada neki autori sa pravom govore o Drugoj velikoj depresiji kao korektnjem terminu za poslednju svetsku krizu).⁵ Uviđamo da će se u godinama koje slede (2013-2018) ekonomski disbalansi skromno smanjivati kao posledica spoljnog prilagođavanja u ekonomijama pogođenim krizom u Evro zoni, većeg uvoza energije u Japanu, pada neto uvoza energije u Sjedinjenim Američkim Državama, kombinacija smanjenja prihoda kod izvoznika nafte i rasta rashoda kod izvoznika goriva, itd.

Pored globalnih ekonomskih disbalansa ukazaćemo i na razmere trgovinskih disbalansa svremene ekonomije. Naredni grafički prikaz - Slika broj 2, pokazuje realni trgovinski deficit (disbalans) glavnih ekonomija, uključujući i zemlje G7. Evidentne su dve činjenice: kao prvo, nakon perioda ravnoteže (1992-2000) deindustrijalizacija zapadnih ekonomija i hipotekarni špekulativni mehur u SAD su doveli do promene trenda u kretanju deficita tekućeg računa u razmeni sa inostranstvom (a samim time i trgovinskog deficita) zemalja u razvoju i one počinju da beleže suficite, dok je u razvijenim ekonomijama trend imao suprotan smer kretanja: od suficita ka deficitu.

⁴ Robinson, J.: Contributions to Modern Economics. Academic Press, New York, USA. (1978).

⁵ Keen, S.: Debunking Economics: The Naked Emperor Dethroned? Zed Books, London, UK. (2011).

Posledice globalnih trgovinskih i finansijskih disbalansa
u savremenoj ekonomiji

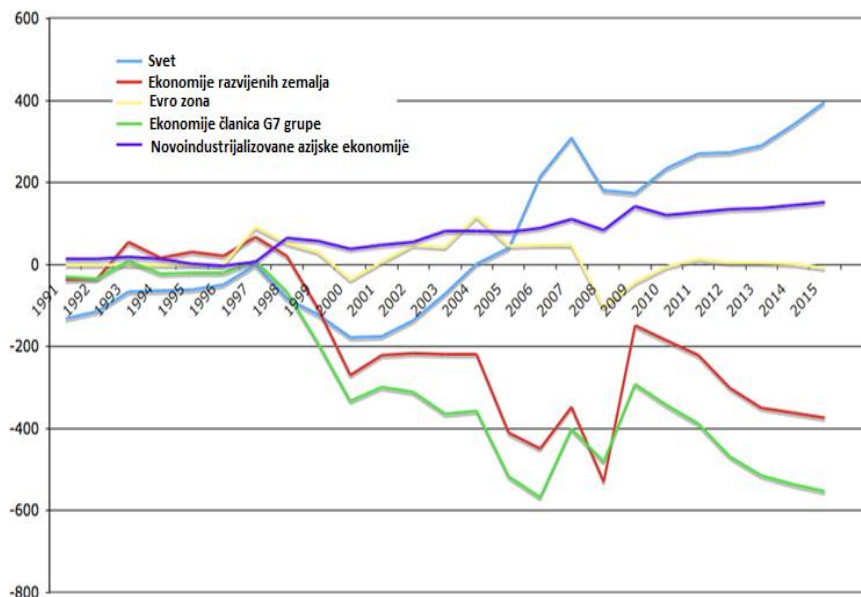

Slika 1. Globalni ekonomski disbalansi kao procenat BDP-a⁶

***Napomena:** US = Sjedinjene Američke Države; CHN+EMA = Kina, Hong Kong SAR, Indonezija, Koreja, Malezija, Filipini, Singapur, Tajvan, Tajland; DEU+JPN = Nemačka i Japan; OCADC = Bugarska, Hrvatska, Češka republika, Estonija, Grčka, Mađarska, Irska, Letvija, Litvanija, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka republika, Slovenija, Španija, Turska, Ujedinjeno kraljevstvo; OIL = zemlje izvoznice nafte; ROW = ostatak sveta.

Sa druge strane, zemlje azijsko-pacifičkog regiona beleže kontinuiran suficit na tekućem računu u razmeni sa inostranstvom. Drugo, ostaje trend neodrživog trgovinskog deficita za razvijene ekonomije. U Evrozoni, nemački suficit u poslednje dve decenije će izgleda biti niveliran u kriznom i post-kriznom periodu, dok je jasno da će SAD, kao i druge razvijene ekonomije, morati da se suoče sa mnogo težim prilagođavanjima prema više balansiranoj trgovinskoj i politici tekućeg računa u razmeni sa inostranstvom u godinama koje dolaze (2014-2015). U nastavku ćemo se kritički osvrnuti na ulogu ekonomskih disbalansa u kreiranju finansijskih i ekonomskih kriza.

⁶ Haver Analytics: IMF, International Financial Statistics; IMF staff estimates. In: World Economic Outlook. International Monetary Fund, USA, 12. (2014).

Slika 2. Balansi na tekućem računu u razmeni sa inostranstvom u milijardama SAD\$⁷

3. Ekonomski disbalansi kao uzročnici velike recesije

Kao što je prethodno naglašeno, ekonomski disbalansi – u sadejstvu sa nekim drugim faktorima – su često odgovorni za prosperitet jednih, ali i krize drugih zemalja. Ovde ćemo se osvrnuti na ulogu disbalansa u formiranju kriznih impulsa koji su doveli do Velike recesije.

Godine koje su prethodile Velikoj recesiji bile su karakteristične po rastu trgovinskog deficita, odnosno deficita tekućeg računa za razmenu sa inostranstvom,⁸ pa je isti dostigao čak 6% BDP-a. Ne ulazeći u pitanja uzroka i održivosti trgovinskog deficita,⁹ možemo konstatovati da je u SAD on bio uzrokovan potrošnjom dobara uvezenih iz Azije, odnosno Kine, kao posledicom deindustrializacije SAD (seljenjem proizvodnje van granica).

⁷ Gurdgiev, C.: G20 – Real Stats and Real Issues. True Economics, Economics 27/06/2010, 1-2. (2010).

⁸ Balans razmene sa inostranstvom se sastoji od tri dela: trgovinska razmena fizičkih dobara, razmena usluga i balans transfere.

⁹ Možemo reći da među makroekonomistima ne postoji konsenzus o nekom preciznom kriterijumu za utvrđivanje održivosti tog deficita. Takođe je važno i koji je uzrok deficita, jer u nekim slučajevima visoki deficit na tekućem računu za razmenu sa inostranstvom može biti odraz značajnih stranih direktnih investicija.

Zbog toga se američki potrošači često nazivaju i „potrošači poslednje instance“ (*consumers of last resort*), jer bez njih azijska povoljna konjunktura ne bi bila moguća. Naravno, to sve ne bi moglo da se dogodi da azijska radna snaga nije znatno jeftinija od američke i da u čitavom tom periodu američki dolar nije bio precenjen u odnosu na juan. Na tom primeru možemo videti šta se sve događa kada postoje ekonomski disbalansi.

U cilju razumevanja analiziranog disbalansa objasnićemo kretanje kapitalnih tokova između SAD i Kine. Kada Kina izveze robu u SAD, Američko tržište to plaća u dolarima. Dakle, ti dolari se kreću od SAD ka Kini. Ukoliko se novčani tokovi posmatraju iz računovodstvenog aspekta, oni su suprotna kretanja u odnosu na kretanja robe. Samim time, deficit tekućeg računa za razmenu sa inostranstvom u SAD znači suficit u Kini. Veliki priliv novčanih sredstava u Kini je prevazišao sposobnost domaće ekonomije da apsorbuje to u vidu investicija, pa su ta sredstva završila u deviznim rezervama. U periodu od 2007. do 2008. godine devizne rezerve Kine su porasle sa 1.300 milijardi na 2.000 milijardi SAD\$¹⁰. Kineski investitori su ta sredstva u dobrim delu uložili nazad u SAD: uglavnom u trezorske (državne) obveznice, a u podzemnim fazama buma su kupovali i rizičniju finansijsku aktivu – kao što su hipotekarne obveznice. Takođe je važno reći i da je većina tih investicija bila plasirana preko državnih investicionih fondova (*sovereign wealth funds*). Pored kineskih investitora, u kreiranju investicionog buma su značajnu ulogu imale i zemlje proizvođači nafte iz Azije.

Teorijski bi kursevi valuta trebalo da budu uravnotežujući mehanizam za deficite (ili suficite) na tekućim računima u razmeni sa inostranstvom (u slučaju deficita, valuta bi izgubila deo svoje vrednosti i uvozena roba bi postala skuplja, što bi uzročno-posledično smanjilo uvoz i taj deficit). Međutim, valute se često ne ponašaju tako u praksi. Neke veće zemlje u razvoju su vezale (*pegged*) svoje valute za dolar zvanično ili nezvanično. To su uglavnom zemlje sa kojim SAD ima deficit u trgovinskoj razmeni. Snaga, odnosno vrednost dolara je podržana velikim prilivima sredstava iz inostranstva, a ta sredstva svakako podržavaju i cene finansijske aktive u SAD, a naročito trezorske obveznice. To su kretanja koja nisu u skladu sa teorijskim postavkama neoklasičara. Takođe, niske kamatne stope u SAD su motivisale investitore da ulažu u rizičniju finansijsku aktivu. Američki investicioni bankari su izašli u susret tim potrebama, pa su kreirali brojne finansijske inovacije i instrumente kako bi zadovoljili investitore. Dakle, ogromna finansijska sredstva koja su stigla iz Kine i azijskih proizvođača

¹⁰ Münchau, W.: *The Meltdown Years: The Unfolding of the Global Economic Crisis*. McGraw-Hill, New York, USA. (2010).

Mladen Perić, Radenko Marić

pogonskih goriva su doprinela “naduvavanju” špekulativnih finansijskih mehura u različitim klasama finansijske aktive. To je doprinelo i velikom rastu hipotekarnog tržišta, njegovim finansijskim instrumentima i sve brojnijim derivatima. Na kraju, kada su špekulativni mehuri dijametralno promenili kretanje (trend), svetska ekonomija se našla u globalnoj krizi.

U periodu uoči Velike recesije svetska ekonomija se našla u vrlo kompleksnom sadejstvu dva nepovoljna faktora. Sa jedne strane su to bili spomenuti ekonomski disbalansi, a sa druge finansijska kriza koja se ubrzo transformisala u ekonomsku krizu. U takvim okolnostima je globalna ekonomija morala da prođe kroz dva bolna procesa prilagođavanja simultano, što je povratno negativno delovalo na pogoršanje krize.

Međunarodni trgovinski i finansijski disbalansi imaju direktan uticaj na likvidnost finansijskog sistema. Disbalansi koji su uzrokovani deficitom tekućeg računa za razmenu sa inostranstvom SAD i suficitu azijskih i zemalja Bliskog istoka su doveli do velikog priliva novca u SAD. Upravo su ti tokovi doveli do iluzije o obilju likvidnosti. Kada je finansijski mehur “pukao”, čitav taj proces je počeo da se kreće u suprotnom smeru, likvidnost je “presušila”, odnosno nastala je “netašica novca” i blokada tržišta.

Postavlja se ključno istraživačko pitanje: kakva je stvarna uloga Svetske trgovinske organizacije, Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke u formiranju i održavanju globalnih ekonomskih nejednakosti s obzirom na njihove proklamovane ciljeve o upređenju međunarodne trgovine i promovisanju međunarodne jednakosti.

4. Svetska trgovinska organizacija (STO), Međunarodni monetarni fond (MMF) i Svetska banka kao promoteri ekonomskih disbalansa

Proklamovani ciljevi Svetske trgovinske organizacije (STO) su uklanjanje prepreka međunarodne trgovine i stvaranje jednakih pravila igre za sve zemlje učesnice, uz istovremeno promovisanje njihovog rasta i razvoja. Pored toga, STO pruža institucionalno okruženje za primenu načela fer međunarodne trgovine. Od nastanka (1995. godine), STO je formirala prosperitetni međunarodni trgovinski sistem, čijom promocijom je postignut nezapamćeni globalni ekonomski rast. Osnovni principi na kojima se temelji multilateralni trgovinski sistem su princip liberalizacije međunarodne trgovine, princip najpovlašćenije nacije, princip nediskriminacije i slobode tranzita, princip posebnog tretmana zemalja u

razvoju, princip nacionalnog tretmana, princip univerzalnosti, itd.¹¹ Nešto od proklamovanih principa i ciljeva STO jeste dostignuto, ali ne smemo zatvoriti oči pred negativnim posledicama koje oseća stanovništvo, pre svega zemalja u razvoju i tranzicionih zemalja, primenom njenih trgovinskih politika.

Po pravilima STO vlade država moraju da ukinu sve propise koji nisu u interesu međunarodnih investitora i korporacija. Iako je STO detaljno regulisala oblast međunarodne trgovinske i finansijske odnose, ne postoji nijedna pravna norma koja bi zaštitila prava radnika u zemljama u kojima se investira, a nema ni pravila za zabranu rada dece. Takođe, ona oskudeva i u odredbama za zaštitu životne sredine domaćina. Zbog toga, STO treba shvatiti kao instrument za omogućavanje vladavine međunarodnog kapitala (korporacija) svetom i da pod proklamovanim ciljem “slobodne trgovine” potčinjava zemlje u razvoju interesima međunarodnih investitora.¹²

Međunarodni monetarni fond (MMF) i Svetska banka čine takođe institucionalnu podršku neokolonijalizmu. Svetska banka odobrava zajmove zemljama u razvoju za razvoj velikih projekata – neretko nametanih i silom – čiji je osnovni cilj iskorišćavanje poljoprivrednih i resursnih potencijala zemalja u razvoju.¹³ Za uzvrat – kao da su zemlje u razvoju zapravo dobile nešto – neokolonijalne institucije traže od države da “otvori” granice za uvoz industrijskih proizvoda iz razvijenih zemalja¹⁴. Sa jedne strane to doprinosi povećanju profitabilnosti korporacija iz razvijenih zemalja, a sa druge se zemlje u razvoju zadužuju da bi finansirale uvoz. Te mere se eufemistički nazivaju *strukturalno prilagođavanje*, što suštinski znači odobravanje uslovnih kredita. Zadovoljavanje traženih uslova zemlje u razvoju vodi u ekonomsko potčinjavanje i zavisnost.

Time MMF i Svetska banka promovišu *status quo*, čime se održava siromaštvo zemalja u razvoju, a one se tim merama onemogućavaju da razviju svoj industrijski sektor. Razvijaju se samo izvozni sektori u kojima su radnici neadekvatno plaćeni, retko im se dozvoljava da proizvode finalne proizvode (na kojima je zarada najviša), rasprodaje se najkvalitetnije zemljište (po često niskim cenama) međunarodnim

¹¹ Krugman, P.R., Obstfeld, M.: Međunarodna ekonomija. Data status, Beograd. (2009).

¹² Smith, P.B., Max-Neef, M.: Economics Unmasked: From power and greed to compassion and the common good. Green Books, Cambridge. (2011).

¹³ Velika proizvodnja obara cene proizvedenih roba na tržištu, što onemogućava vraćanje velikih kredita uzetih za finansiranje tih projekata.

¹⁴ Smith, P.B., Max-Neef, M.: Economics Unmasked: From power and greed to compassion and the common good. Green Books, Cambridge, UK. (2011).

korporacijama, a ostvareni profit ne ide domaćem stanovništvu, nego se “ispumpava” u korporativne centrale. Na kraju, krizom pogođene zemlje se obraćaju MMF-u za finansijsku pomoć kada trgovinski i platni deficiti dostignu neodrživu dinamiku, a MMF pomoć uslovljava primenom nove runde neoliberalnih reformi i “strukturnalnih prilagođavanja”.

5. ZAKLJUČAK

Savremeni trgovinski i finansijski ekonomski odnosi nisu koncipirani tako da promovišu ravnopravnost, jednakost i fer odnos među akterima međunarodne ekonomije. U ovom radu smo pokušali da razobličimo neoklasične (i neoliberalne) mitove o „slobodnoj trgovini“ i ravnopravnom tretmanu međunarodnih ekonomskih subjekata. Međunarodni ekonomski odnosi proizvode trgovinske i finansijske disbalanse koji – ukoliko blagovremeno ne usledi međunarodno koordinirana akcija za sprečavanje posledica – mogu dovesti do kriza širih razmera. U svakom slučaju oni su posledica institucionalne nejednakosti na međunarodnom tržištu i kao takve ih i treba posmatrati.

Zajedno sa gotovo svim drugim makroekonomskim pokazateljima, i globalni ekonomski disbalansi su pogoršani nakon 1971. godine, kada je napušten međunarodni ekonomski sporazum *Bretton-Woods*. U tom periodu je uneta nestabilnost i neizvesnost u nacionalne ekonomije, što se neminovno negativno odrazilo i na međunarodne ekonomske odnose, a posledice su trgovinski i finansijski disbalansi i „naduvavanje“ brojnih špekulativnih finansijskih mehura. Sve to zajedno je doprinelo tome da sa jedne strane imamo „zemlje u razvoju“ kojima je onemogućen upravo taj razvoj i razvijene ekonomije sa periodičnim špekulativnim i inflatornim ekspanzijama i kontrakcijama (krizama). U svakom slučaju, kako ističu Čin i saradnici, ukoliko ne dođe do znatnih promena u domenu međunarodnih ekonomskih odnosa, međunarodni ekonomski disbalansi neće nestati i očekuju nas i u budućnosti.¹⁵

Zanimljiv je i stav autora Milgerga (W. Milberg), koji tvrdi da se dobar deo međunarodne trgovine ne odvija u pravim tržišnim transakcijama, gde se kupoprodaja roba vrši slobodnom pogodbom nezavisnih tržišnih subjekata. U tom smislu, veliki broj međunarodnih trgovinskih transakcija se odvija unutar velikih međunarodnih korporacija, zajedničkih ulaganja, strateških alijansi, specijalnih unapred ugovorenih razmena između dugogodišnjih partnera, državno ugovorene razmene, itd. To znači da se

¹⁵ Chinn, D.M., Eichengreen B., Ito, H.: A Forensic Analysis Of Global Imbalances, Nber Working Paper Series. Working Paper 17513. National Bureau Of Economic Research, Cambridge, UK. (2011).

uticaj autentičnih tržišnih trgovinskih razmena smanjuje u savremenoj ekonomiji.¹⁶ To je još jedan od argumenata koji ide u prilog stavu da je slobodna trgovina neoklasični i neoliberalni mit.

REFERENCE

1. Blecker, R. A.: International Economics. In: King, J. E. (eds.) The Elgar Companion to Post Keynesian Economics. Edward Elgar Publishing, Northampton, UK. (2003).
2. Chinn, D.M., Eichengreen B., Ito, H.: A Forensic Analysis Of Global Imbalances, Nber Working Paper Series. Working Paper 17513. National Bureau Of Economic Research, Cambridge, UK. (2011).
3. Gurdgiev, C.: G20 – Real Stats and Real Issues. True Economics, Economics 27/06/2010, 1-2. (2010).
4. Grandov, Z.: Spoljnotrgovinsko poslovanje u globalnom okruženju. BTO, Beograd, 304-306. (2004).
5. Haver Analytics: IMF, International Financial Statistics; IMF staff estimates. In: World Economic Outlook. International Monetary Fund, USA, 12. (2014).
6. Keen, S.: Debunking Economics: The Naked Emperor Dethroned? Zed Books, London, UK. (2011).
7. Krugman, P.R., Obstfeld, M.: Međunarodna ekonomija. Data status, Beograd. (2009).
8. Milberg, W.: Decentering the Market Metaphor in International Economics. In: Cullenberg, S., Amariglio, J., Ruccio, D. (eds.): Postmodernism, Knowledge, and Economics. Routledge, London, UK. (2001).
9. Münchau, W.: The Meltdown Years: The Unfolding of the Global Economic Crisis. McGraw-Hill, New York, USA. (2010).
10. Robinson, J.: Contributions to Modern Economics. Academic Press, New York, USA. (1978).
11. Smith, P.B., Max-Neef, M.: Economics Unmasked: From power and greed to compassion and the common good. Green Books, Cambridge, UK. (2011).
12. Smith, P.B., Max-Neef, M.: Economics Unmasked: From power and greed to compassion and the common good. Green Books, Cambridge. (2011).

¹⁶ Milberg, W.: Decentering the Market Metaphor in International Economics. In: Cullenberg, S., Amariglio, J., Ruccio, D. (eds.): Postmodernism, Knowledge, and Economics. Routledge, London, UK. (2001).

Mladen Perić, Radenko Marić

THE CONSEQUENCES OF GLOBAL TRADE AND FINANCIAL DISBALANCES IN CONTEMPORARY ECONOMY

¹Mladen Perić, ²Radenko Marić
peric.mladen@yahoo.de, radenko.maric@yahoo.com

¹ Modern business school,

² Faculty of business economy

Abstract: The aim of this paper is to critically examine free trade, free flow of goods and capital, as well as the possibility of using privileged market position and economic and political measures that stem from it. The critical review is based on the fact that not all economies (countries) that enter international trade benefit from it. Countries participate in world trade in order to achieve current account surplus and to attract international capital which will increase their employment and production. Given that, all countries cannot have surpluses at the same time, some have current account deficits. Economies with deficit are usually in crisis and their employment and production will fall beyond the level of countries that do not engage in international exchange. Accordingly, this study is based on an analysis of global economic imbalances and the role of international financial institutions (WTO, IMF and World Bank) in promoting them.

Key words: free exchange, trade, international trade, global economic imbalances, economic crisis, recession, World Trade Organization.